

Pædagogik & forskningsmetoder

Redaktionelt forord

Forskningsmetoder former forskellige spor, nysgerrigheder, blikke og opmærksomheder. Metoder udgør i den forstand en række veje til at få viden *om* og *i* verden. De metodiske skridt, som vi tager, kommer til at rammesætte hvilken viden vi kan få – og ikke få. Derfor er forskningsmetoder heller ikke neutrale; de er medkonstituerende for begribelsen af, og indgribelsen i, det genstandsfelt og de aktører, som vidensproduktionen handler om. Valget af forskningsmetoder bliver dermed også altid et etisk anliggende og et spørgsmål om repræsentation og kontekst. For hvem inviteres ind i den pædagogiske forskning, og hvem udgrænses? Og forstås disse deltagere som informanter eller som aktører, der også har deres egen agens?

Hvordan kan handicapforskningen eksempelvis håndtere det kvalitative interviews verbalsproglige bias - og dermed inkludere bredere? Hvad sker der i relationen mellem forsker og aktører under langvarige feltarbejder, og hvordan formgiver denne relation den viden, som produceres? Hvordan kan vi få indblik i børns skoleliv og konflikter, eller i unges egne praksisser på sociale medier, på en etisk forsvarlig måde? Det er spørgsmål som disse, som nærværende temanummer kaster lys over.

Pædagogikken som videnskabelig disciplin tager livtag med en lang række metoder for at skabe ny viden både *om*, *i*, *for* og *med* det pædagogiske felt. En viden, som kan udfordre måden hvorpå vi anskuer en skole, en daginstitution eller et botilbud, og som udfordrer forskeren til at tage stilling til, hvordan de mennesker, der er i tæt kontakt med pædagogerne i deres hverdagsliv, gives stemme og krop.

Pædagogikken trækker ofte på metoder fra forskellige videnskabelige discipliner til at begribe de liv, som leves der hvor den fagprofessionelle har sin praksis og de sammenhænge, som det sker indenfor. Forskningsmetoder er krumtappen i forskningsprocesser som skabende arbejde, og de udgør samtidig ryggraden i dette arbejdes systematik og transparens. Forskningsmetoder og de metodologier, som metoderne er informeret af, muliggør at verden kan undersøges videnskabeligt, og at den viden, som produceres, kan betragtes som gyldig indenfor et felt.

Artiklen kan findes på
<https://tidsskrift.dk/FPPU>
DOI: 10.7146/fppu.v7i2.141833

Forskningsmetoder er krumtappen i forskningsprocesser som skabende arbejde, og de udgør samtidig rygraden i dette arbejdes systematik og transparens

Dette temanummer giver indblik i et udsnit af de kvalitative forskningsmetoder, som aktuelt bringes i anvendelse indenfor det pædagogiske felt.

Temanummerets første artikel: *Mellem nærhed og distance i partcipatorisk praksisforskning* af Liesanth Yde Nirmalarajan diskuterer nærhed og distance i forholdet mellem undersøgeren, og det der undersøges. Hvad betyder forskelle i sociale baggrunde mellem forskeren og brugerne i udsatte positioner? Og hvordan kan et eksplicit fokus på klasse- og kulturbaggrund samt institutionelle forhold, som forskeren er indlejret i, bidrage til refleksion over vidensproduktionens vægtninger, prioriteringer og tilsidesættelser?

Den anden artikel i temanummeret, *Når inkluderende forskning ekskluderer*, er skrevet af Gitte Lyng Rasmussen. Artiklen fokuserer på den inkluderende handicapforskning og illustrerer at denne ofte benytter sig af forskningsmetoder, der forudsætter verbalt sprog. I den forstand kan forskningen ekskludere grupper, som kommunikerer på anden vis. Artiklen spørger derfor, hvordan handicapforskningen kan udvikles, så alle personer, uanset funktionsevne og kommunikationsform kan deltage i forskning, der omhandler forhold i deres eget liv. Artiklen bidrager med illustrative eksempler og accentuerer at den manglende inddragelse kan bidrage til en fortsat samfundsmæssig marginalisering af en i forvejen marginaliseret borgergruppe.

Charlotte Vange Løvstad og Lotte Junker Harbo har skrevet den tredje artikel *Feltvandring – mellem videnskab og hjælp*. Artiklen tager afsæt i socialfaglig forskning om mennesker i hjemløshed, hjemlighed og bofællesskab. I artiklen bliver det belyst og diskuteret, hvordan forskere

med professionsbaggrund i feltarbejde kan pendulere mellem subjekt-positionerne 'forsker' og 'fagperson' og mellem videnskab og hjælp. Der peges på, hvad penduleringen mellem de positioner kan indebære for, de mennesker som indgår i forskningen. Med afsæt i begrebet farligt feltarbejde diskuteres det, hvilke etiske problemstillinger og risici, der er for forskere med dobbelt positioner ved "going faglig" for de mennesker, som deltager. Blandt andet argumenterer forfatterne, at det utilsigtede kan (re)producere risici for at forstærke deltagernes eksklusion.

Den fjerde artikel *Kortlægninger med børn – om empirisk at indfange udviklinger i børns skoleliv over tid* er skrevet af Lærke Testmann. Artiklen er baseret på en ph.d.-afhandling, der udspringer fra forskningsprojektet "Konflikter om Børns Skoleliv". Forfatteren belyser, med afsæt i kritiske psykologi og feltarbejde, hvordan børn fra 3.-4. klassetrin i interviews har været medforskere om, hvad deres perspektiver på eget skoleliv er. Dette omfatter især de metodiske og etiske spørgsmål, som rejser sig i børneinterviews, når børn deltager i kortlægning af egne fællesskaber og konflikter, sådan som de udvikler sig over tid. De spørgsmål bliver samtidig analytisk anvendt til at belyse, hvad børns konflikter og fællesskaber i skolen handler om, og hvordan børnene oplever dem. Her ses inklusion og eksklusion som sociale processer fremfor som noget uhensigtsmæssigt inde i de enkelte børn.

Camilla Finsterbach og Susanne Dau har skrevet artiklen *Udvikling af pædagogens praksis ved brug af Change Laboratory som metode*. Artiklen tematiserer hvordan Change Laboratory som forskningsmetode kan give indblik i, hvordan pædagogisk personale håndterer problemer, der kan opstå, f.eks. når nye pædagogiske metoder skal implementeres i en praksis. Forfatterne illustrerer ved hjælp af en case, hvordan

pædagoger og lærere samarbejdede om at inddrage digitale artefakter i matematikundervisningen. Ved at inddrage nye metoder og arbejdsgange i et Change Laboratory, fik pædagogerne og lærerne mulighed for sammen at udvikle deres pædagogiske praksis, og her var kollektiv forberedelse, horisontal arbejdsdeling og opbakning fra fællesskabet centrale komponenter.

Dernæst følger artiklen *Plantegningsinterviews – undersøgelse af uddannelsesarkitekturs betydninger for studieliv* af Helene Falkenberg og Unni Lind. Denne artikel præsenterer plantegningsinterviews som et metodisk greb, der retter opmærksomheden på sensoriske og affektive aspekter af studerendes levede studieliv i campusbygningers uddannelsesrum. Artiklen belyser, hvordan der er tætte forbindelser mellem studerendes konkrete placeringer i rum og deres oplevede læreprocesser, koncentration og engagement.

Endelig bringer FPPU denne gang en enkelt artikel "udenfor tema": Hanne Hede Jørgensen har skrevet artiklen *Vi skaber noget kaos – Pædagogisk legepraksis i skolen som et spørgsmål om børns frihedsoplevelser og pædagogers faglighed*, som sætter fokus på skolefritidspædagogers faglighed og børns deltagelse i leg. Forfatteren trækker på en humanistisk filosofisk rammesætning i udviklingen af et begreb om pædagogisk legepraksis – et begreb, som forfatteren bruger til at diskutere, hvordan leg både kan udgøre et pædagogisk potentiale for pædagoger i skole og SFO og bringe det særlige i den pædagogiske faglighed i spil. Artiklen baserer sig på et forskningsprojekt, hvis empiriske grundlag er oparbejdet ved hjælp af en legeeksperiment-metode, hvor forskere og pædagoger eksperimenterer med at skabe rammer for legen.